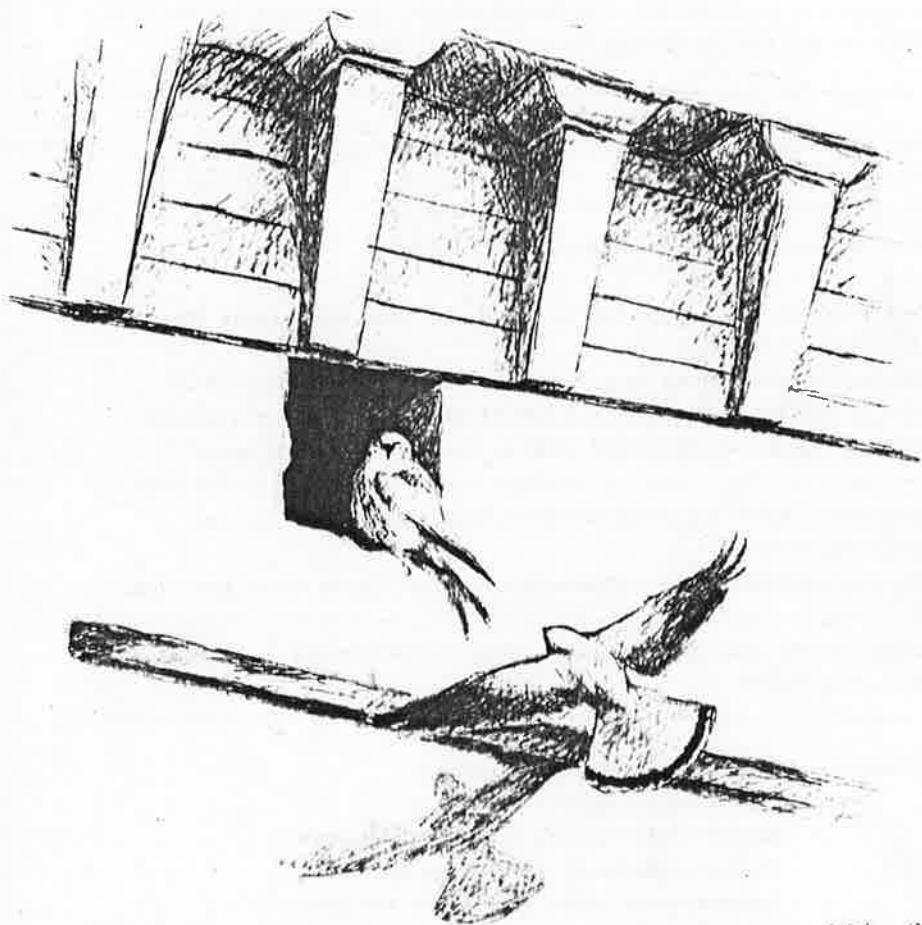

UVEN

1981

S. Oulajnen '81

LIDKÖPINGS FÅGELKLUBB

Årgång 5

Tidningskommitté

John Ahlgren

Arne Stagen

Anders Widestrand

UVEN är ett årligt utkommande organ för Lidköpings fågelklubb.

Den som önskar medlemskap i föreningen kan vända sig till

Bo Hjelmström, Stötgatan 4 23545

Nils Karvik, BlåklOCKSV. 1 14238

Anders Widestrand, Trässbergsgatan 6 60982

Medlemsavgiften är 30:--. Familje- och juniormedlem betalar 10:--.

Juniorenej fyllda 20 år.

Medlemsavgiften sätts in på klubbens postgirokontonummer 72 78 59-1
c/o Bo Hjelmström, Stötgatan 4 531 33 Lidköping. Glöm inte att på
talongen ange telefonnummer samt ev familjemedlemmars namn.

Rapportmottagare är Göran Axelsson, Hässjegatan 7, Lidköping.

Tel.: 0510/28325

Obs! Använd gärna rapportblanketter som kan fås av Göran Axelsson.

Tv-rapporter lämnas till Nils Karvik, BlåklOCKSVägen 1, Lidköping.

Tel.: 0510/14238

Innehåll: Reflexioner, Anders Widestrand
Öland-80, Karl-Erik Olofsson
Rapport från Projekt Berguv, Nils Karvik
Fågelobservationer 1980, Göran Axelsson
Inventeringar under 1980, Göran Axelsson
Tornfalkarna i Skarstad, Anders Widestrand
Vårprogrammet 1981

OMSLAG: TORNFAKSPAR I SKARSTAD KYRKA, JOHN AHLGREN

REFLEXIONER

När man idag vandrar i naturen och upptäcker fåglar av kanske lite sällsyntare slag drar man sig ofta vördnadsfullt undan för att inte störa en eventuell häckning. Vi vet ju idag vad ett besök vid ett rovfågelbo kan föra med sig. Vi vet att iakttagande kråkor följer vandraren noga för att kunna avslöja småfågelbon för senare plundring. Vi vet att ett skott mot ex en pilgrimsfalk medför att artens existens i vårt land kanske för alltid beseglas. Jag kan här räkna upp åtskilliga exempel på vad som kan inträffa vid allvarligare störning.

Jag har roat mig med att bli läsa Gustaf Kolthoff: Minnen. Den boken finns att låna och läsa i västgötarummet på Lidköpings stadsbibliotek.

Hu kunde en "ekskursion" tillgå för ungefär 100 år sedan? Kolthoff skriver bli i kapitlet "En resa på Vänern" följande:

"Som jag där satt, kom en ståtlig hafsörn svävande fram öfver skogstopparne. Jag ryckte upp bössan, men den präktiga fågeln hade redan sett mig, och han svängde om med en hastighet, som man ej skulle trott honom om. Denne örn var hemma på Eken, och jag hade året förut beröfvat honom hans ägg."

Ur kapitlet "En majdag på Mösseberg" kan man läsa följande:

"Jag hade ej förut skjutit någon bergufv, och ett sådant skott var ett av mina käreasta önskningsmål.

---Efter ett skott kryper den skottskadade uven in i en rasbrant (min kommentar)---

...och se, där vid en hasselbuske satt min ståtliga uf helt öppet och bligade på mig, så att hans ögon stodo som eldkulor i hans hufvud. Det var en härlig syn för mig! Hvad jag tyckte att han var vacker, och stor sen, och sådana ståtliga ögon han hade. Jag kände mig något stolt, när jag stod där som hans besegrare och tänkte: "Genomborra mig du med dina skarpa ögon, min är du i alla fall." När jag närmade mig, började han hoppa undan. Jag sprang fram, lade varsamt bössan öfver hans rygg, tog med högra handen om hans båda kraftiga ben och med venstra om hans hals, hvarefter jag lade knäet mot hans rygg och tryckte till. Inom några sekunder var den ståtliga fågeln död.

När man med en sådan passion svärmar för en sak, som jag....."

....Ja, vad säger en ornitolog idag? Låt oss inte vara dömande. För 100 år sedan var åsikter, som vi idag har, lika främmande för människorna, som de åsikter vi hyser om åsikterna för 100 år sedan.

Den traditionella Ölandsresan uteblev tyvärr förra våren. Av organisatoriska skäl beslöts att resan skulle utgå, men återkomma våren -81 i en något förändrad form. Avresa fredag och återkomst söndag kväll vilket kommer att ge ett något mindre stressande mellan de olika lokalerna.

Efter att ha besökt Öland varje vår under 70-talet var det otänkbart att bryta den långa raden exkursioner till solens och vindarnas ö. Det var därför ganska naturligt att testa den nya färdplanen. Rum bokades som vanligt hos fru Åsenius, men för två nätter. Avresan planerades till den 30 maj kl 16. Vi som packade in oss i bilen den fredagen var Nisse, Evert, Håkan, Peter och jag själv. Vi anlände planenligt till Öland, trots en kraftig dimma över södra delen av ön. Väl framme fick vi en massa information av våra grannar. Sammetshätta nere vid fågelstationen, Aftonfalk i lundarna och uppe vid den västra delen av muren fanns en Svartpannad Törnskata. Gissa vad samtalet rörde sig om vid den välsmakande kvälls soppen? Tyvärr låg dimman fortfarande tät över södra delen när vi vaknade. Något besvikna planerade vi dagens övningar. Det första målet blev muren och Törnskatan. Skulle vi överhuvudtaget kunna se någonting i den täta dimman? Ibland ler även lyckan mot en enkel fågelskådare. I en buske vid väggkanten satt den för våra breddgrader något sällsynta fågel som blev en ny art för oss alla. Även om det i vissa kretsar anses nedlåtande att vara "artjägare" så är det alltid något extra att pricka in något nytt på artlistan. Mer skulle det bli. På väg till udden noterade vi en hona av Aftonfalk som lät sig beskådas från vägen. Väl framme vid fågelstationen kunde vi konstatera att Sammetshättan väntat på oss. Enligt uppgift hade den tillbringat en vecka i den stora tallen tydligen väntande på oss för nästa dag var den borta. Vilken början på vår resa. Den sedvanliga rundturen i norra lunden gav bl.a en hybrid av Svarvit - och Halsbandsflugsnappare. Rosenfink, Höksångare och mängder av Näktergalar gav full valuta för den dimmiga promenaden.

Efter Ottenby var det hög tid att vända mot norr. När vi närmade oss Petgårde sken solen från en nästan molnfri himmel. Från det nya fågeltornet hade vi en mycket fin utsikt över klarvattensamlingarna. Kärrhökar, Gäss och Doppingar gav full

sysselsättning åt tubkikande fågelskådare. Lokalen har fått ett helt nytt värde med det nya tornet. Vi fortsatte längre norrut och fick uppleva en underbar blomprakt i Horns ängar. Halbandsflugsnapparparet glädde oss medan ryggen gjorde allt för att störa vår mysiga kaffe-paus.

Eftersom vädret var bättre på norra delen av ön och varken Nisse eller Evert besökt den norra udden beslöt vi att "göra" hela Öland. Vi gjorde en första avstickare till Trollaskogen. Tyvärr medgav inte tiden den mycket intressanta promenaden genom denna säregna skog.

Uppe vid Långe Erik hälsade en mycket vackert färgad Rosenfink oss välkomna och en utfärgad Höksångare lekte kurragömma med oss medan mängder av fåglar jagade runt fyren.

Efter ett litet uppehåll vid Byxelkrok för proviantering var det dags att bese den berömda Tujaskogen. Det är något exotiskt över dessa resliga träd här på norra Öland. För att fullborda en helt igenom lyckad dag avslutade vi med solnedgång över Kalmarsund vid Byerums raukar.

Efter några välsmakande hamburgare i Färjestaden var det hög tid att vila upp inför morgondagen.

Med Nisse på vederbörligt "snarkavstånd" (andra våningen) och fortfarande tät dimma fick vi något av sovmorgon. Pigga och utvilade bestände vi oss för ett ytterligare besök i norra lunden. Väl ute på Schäferiängarna kunde vi en lång stund studera en hane av Aftonfalk och på väg tillbaka till stora vägen flög en Kornknarr upp framför Nisses fötter. Arontorpsrosen vid Albrunna och Höksångaren vid Bejershamn tillhör ett måste vid Ölandsresan innan det var tid för lunch. Denna gång valde vi restaurangen på toppen av Kalmar nya vattentorn. Utsikten över Kalmar med sundet och Öland är väl värt ett besök, dessutom är maten god till ett hyfsat pris. Vårt sista resmål var Ålkråkornas ö söder Kalmar. Vid vårt förra besök öste regnet ner men nu fick många fina obsar av de stora svarta fåglarna.

När vi vid sjutiden på söndag kväll kunde summera resan var den spontana reaktionen "Det gör vi om nästa år"

K-EO

Berguven i Lidköpingstrakten

I förra årsrapporten berättade jag att vi hade släppt ut en hona till den s k "Lidköpingsuven", för att på så sätt bilda ett uvpår i Lidköping. Honan släpptes i industriområdet nere vid Kinnevikens, där hanen hade och fortfarande, vintern 80/81, har sitt revir. Under vårmånaderna 1980 hördes och sågs uvarna nästan varje kväll. Det var många ornitologer som gick omkring med kikare nere vid Kinnevikens för att få se en skymt av dem.

Kvällen den 23 mars, när några av klubbens medlemmar väntade nere vid sjökanten, fick vi vara med om ett intressant skådespel. Helt ljudlöst dök honan upp och landade på en snöhög ca 200 m till vänster om oss. Längre bort till höger upptäcktes hanen sitta på en stängselstolpe. Efter en stund lättade hanen och satte kurs mot honan, men i samma ögonblick kom en tredje uv utflygande från ett närliggande buskage i riktning mot hanen. Vi trodde då att det var upplagt för en rivalstrid. I våra kikare kunde vi emellertid se att hanen överlämnade en stor sork till den nya uven, som därefter landade på isen. Under tiden fortsatte hanen bort till honan, som fortfarande satt kvar på snöhögen, och parade sig med henne. Därefter flög uvpåret bort mot Västsvenska Lantmäns siloanläggning, där de under resten av våren uppehöll sig.

Vid närmare granskning av den uv som bjudits på sork upptäcktes ett blått vingmärke. Tyvärr var avståndet för långt för att vi skulle kunna läsa numret. Den blå färgen betydde att uven släpptes hösten 1977 och att det med största säkerhet var en hona.

När vi nu med egna ögon fått se en parning mellan uvarna i det konstruerade paret, så började man gå i väntans tider. Den väntan skulle emellertid visa sig bli lång. Vi var osäkra på om den ettåriga honan var köns mogen, men enligt uppgift hade jag fått en hona, vars mor och även hennes äldre systrar gått till häckning som ettåringar.

Tyvärr hade uvarna inte valt den bolåda vi tidigare satt upp på siloväggen, utan förläskat sig i en vrå på ett av silotaken. Där satt honan dagligen på ett räcke och inte förrän den 1 maj var hon försvunnen från sin sittplats. Då började jag ana att hon gått till häckning. Den 5 maj ringde en av mina kontaktmän på VL och berättade att han sett honan ligga på det ställe där vi misstänkt att häckplatsen skulle bli.

När jag på morgonen 14 dagar senare var på väg till mitt arbete och passerade boplatsen, fick jag se honan sitta på sitt räcke igen och förstod då att något hade hänt.

Vi hade tidigare försökt hindra regnvatten från att tränga fram till bobalen, men trots detta hade nattens myckna regnande spolerat häckningen. I bobalen låg två våta och kalla ägg, som efter kontroll visade sig vara befruktade.

Efter denna misslyckade häckning uppträdde honan vid flera tillfällen under sommaren och hösten ganska underligt inne i Lidköpings centrum. Då jag en novemberkväll fick meddelande om att hon kolliderat med en bil och omkommit blev jag mer ledsen än förvånad.

Det vi nu kan hoppas på är att den ensamme hanen lyckas ropa till sig en ny hona inför häckningssäsongen 1981.

De tre burhållna avelsparen gick alla till häckning under våren, men varken det äldre eller det yngre paret lyckades få fram några ungar. Däremot kläcktes tre ungar hos mellanparet. Orsaken till den misslyckade häckningen hos "Oskar och Lotta" beror säkerligen på parets höga ålder — under våren 1981 fyller de 27 år.

Varför den yngre honan värpt obefruktade ägg de senaste åren är mera oförklarligt. Vi har inför kommande säsong bytt ut hanen i hopp om att resultatet skall bli bättre.

De tre ungarerna hos mellanparet växte snabbt. Vi kunde snart konstatera att det var två hanar och en hona. De ring- och vingmärktes och placerades därefter i jaktvoljären några veckor för att få flyg- och jaktträning. I början av september frisläpptes de. Under hösten har jag fått in ett antal rapporter om utsläppta ungarerna. Honan har jag själv sett vid några tillfällen i närheten av utsläppsplatsen.

Vi får hoppas att de utsläppta unguvarna får kontakt med någon av de tidigare utsläppta, så att vi under vårens inventering kan konstatera en ny parbildning i Lidköpingstrakten.

Upprop!

Alla rapporter och notiser ang. Berguv inom Skaraborgs län mottages tack-
samt.

Nils Karvik, BlåklOCKSV 1,
531 57 Lidköping 0515/142 38.

FÅGELOBSERVATIONER AV MEDLEMMAR UR LIDKÖPINGS FÅGELKLUBB 1980

Sammanställda av Göran Axelsson

- Smålom: 1 ex Hindens rev 11/10 (KS)
Snatteband: 1 ex Kinnevikens 11 - 17/9 (KS)
Bergand: 2 ex Truve 29/9 (KS), 1 ex Kinnevikens 26/6 och 3 ex Truve 19/8 (KS)
Alfågel: som mest 21 ex Kinnevikens 15/10, för övrigt några mindre flockar
Svärta: som mest 6 ex Kinnevikens 5/10 (KS), för övrigt några mindre flockar
Sjörre: som mest 160 ex Kinnevikens 24/10 (KS)
Salskrake: 8 ex Söne 16/4 (KS) samt enstaka obs under vår och höst
Gravand: 1 par Sätenäs 28/4 (WS), 2 juv i Kinnevikens under aug (GJ, AW, KS),
samt ytterligare några obs under vår och höst
Bläsgås: 1 ex Östen 7/4 (KS)
Fjällgås: 1 ex Östen 1/5 (KS)
Prutgås: 1 ex Kinnevikens 30/9 - 11/10 (KS)
Lärkfalk: 1 ex Lidköping 6/6 (GA), 2 ex Truve 20/8 och 2 ex Hangelösa 31/8 (KS)
samt dessutom 4 obs från Parkudden och Gösaslunda under
under juli och aug (AW)
Tornfalk: 2 par häckade i Skarstads kyrka och fick ut 4 ungar per par (AW)
1 par häckade i Sävare (KS)
Pilgrimsfalk: 1 ex Rackeby 5/4 (AW)
Roskarl: flera obs av enstaka fåglar under hösten
Dvärgbeckasin: 1 ex spelade i Söne 27/4 (KS, SS)
Rödspov: 1 ex Kinnevikens 26/4 (KS)
Kustsnäppa: 8 ex Hornborgasjön 7/8 (KS), 2 ex Kinnevikens 6/9 (GJ)
Småsnäppa: 1 ex Framnäs 11/5 och 1 ex Truve 22/5 (KS)
Spovsnäppa: Flera obs under vår och höst, som mest 5 ex i Kinnevikens 14/7 (KS)
Sandlöpare: 1 ex Framnäs 10/8 (KS)
Smalnäbbad simsnäppa: 2 ex Kinnevikens 12 - 17/7 (KS)
Kustpipare: 2 ex Kinnevikens 6/9 (GJ)
Labb: flera obs under slutet av augusti, som mest 4 ex 29/8 (KS)
Dvärgmåsa: många obs under aug och sept, som mest 5 ex 20/8 (KS)
Svarttärna: 12 ex Hornborgasjön 8/6, 2 ex Söne 10/6 (KS)
1 ex Kinnevikens 19 - 20/9
Småtärna: 1 ex Kinnevikens 11/5 (KS)
Tobisgrissla: 1 juv funnen illa medtagen i Lidköping 13/2.
Fågeln avled senare. (SÖ)
Turturduva: många obs i Lidköping, som mest 7 ex 30/6 (KS)
Sparvuggla: 1 ex Gillstad och 1 ex Örslösa 22/3
Pärflugla: 1 revir Gösäter 22/3
Nattkärra: 1 ex Järpås 2/7 (GJ)

Kungfiskare: 1 ex Flån 17/8 (TB), 1 ex Truve 30/9 (KS)

Sommargylling: 1 ex sjöng i Råda 23/5 (KS), 1 ex (utfärgad) sjöng vid Råbäck 8/6 (GA)

Ringtrast: 1 ex Lidköping 18/4 (AW), 1 ex Degerberg 26/4 (AW)
1 ex Framnäs 27/9 (KS)

Svart rødstjært: 2 sjungande fåglar har hörts i Lidköping under sommaren (KS)

Näktergal: 1 ex Filsbäck i slutet av maj och början av juni (KS)

Gransångare: 1 ex sjöng vid Hälleklis 8/6 (GA), 1 ex sjöng i Råda 3/7 (GJ)

1 ex har hörts sjunga vid flera tillfällen i Rackeby under juni och juli (AW)

Skärpiplärka: 1 ex Truve 15/10 (KS)

Forsärla: 1 ex Hindens rev 20/9 och 1 ex Framnäs 28/9 (KS)

Observatörer: AW - Anders Widestrand, GA - Göran Axelsson, GJ - Gunnar Johansson, KS - Kjell Svensson, SS - Stig Svensson, SÖ - Stig Ödman, TB - Thomas Bogren, WS - Willy Svensson

INVENTERINGAR UNDER 1980

Den 23/2 vinterfågelsinventering på Kållandsö. 1 fjällvråk, 3 ormvråkar och ett par korsnäbbar sågs.

Årets uggleinventering ägde rum på morgonen den 22/3. Morgonen var kall och stilla. Nästan hela kommunen och Kinnekulle avlyssnades av 18 personer. Resultat: 19 kattugglor, 2 sparvugglor, 1 - 2 pärlugglor och 1 hornuggla hördes.

Den 17/5 morgoninventering vid Söne, Kjellstorp och Kedum. En liten hägerkoloni med minst 2 bon upptäcktes vid Kedum. Brun kärnhök sågs på alla tre lokalerna och vid Kedum sågs bytesöverlämning och parning. Vid Söne, Kjellstorp och Kedum fanns 3, 1 resp 2 par knölsvan. För övrigt kan noteras 1 brunand och 1 vigg i Söne. En näktergal hördes också sjunga på den senare platsen.

Den 6/6 nattinventering. Söne, Kjellstorp, Lindholmen - Ekedalen, Kaggfjorden och södra Kinnevikens besöktes. 13 gräshoppsångare och 1 näktergal hördes under natten. 3 revir för mindre strandpipare registrerades vid Kinnevikens.

Vid vinterfågelsinventeringen den 6/12 genomkorsades med bil hela Kålland och ett område sydväst om Lidköping ned till en linje Resville - Gillstad - Tranum. Två ormvråkar sågs en vid Tranum och en vid Söne.

1 varfågel vid Läckö rapporterades också.

Tornfalkarna i Skarstad

I maj 1980 fick Nils Karvik meddelande från kyrkovaktmästaren i Skarstad kyrka, cirka 6 km utanför Vara, att en tornfalk kommit in i den övre delen av kyrkotornet och ej kunde komma ut.

Detta blev upptakten till en uppföljning av inte mindre än två par häckande tornfalkar i ett och samma torn!

Tillsammans med Nils Karvik lyckades undertecknad infånga och senare släppa den sedan några dagar instängda falcken. Det visade sig vara en fint tecknad hona som på detta sätt för några dagar förlorat friheten. För att hjälpa henne hade man lagt upp bl a köttfärs vilket hon dock ej rört.

Ett par tornfalkar hade lagt ägg i en c:a 70 cm lång glugg. Där låg de fem ljusa med rödbruna fläckar försedda äggen på ett mycket enkelt rede. Ett ägg var dock betydligt mörkare fläckt. Denna första observation ägde rum 8 maj.

Förutom denna glugg i den översta del av tornet som är byggt av sten, fanns det ytterligare sju gluggar. Två i vardera väderstreck. Tornfalksboet låg i den norra av de östra gluggarna. Fyra av de övriga gluggarna beboddes av kajor. För att förhindra att fåglar kommer in i tornrummet har man på baksidan av gluggarna satt upp nät. Det var genom ett trasigt sådant tornfalkshonan hade kommit in. Det märkliga var att det redan tycktes finnas ett par tornfalkar som kretsade kring tornet. Vi såg i alla fall tre fåglar samtidigt. Vid besök i juni visade det sig att det i månadsskiftet maj/juni kläckts fyra ungar. Vid detta besök visade det sig att ytterligare ett tornfalkspar lagt ägg, fem stycken, i den västra av de norra gluggarna. Dessa ägg var i färgen mörkare än de nu kläckta. Det var förmodligen den hona som vi räddat ur fångenskapen som här hade sitt rede.

I slutet av juni kläcktes här också fyra ungar. Vid detta tillfälle var fyra vuxna fåglar i luften samtidigt.

Från kyrkotornet i Skarstad har alltså åtta ungar under sommaren flugit ut.

Jag har sökt i litteratur om kolonihäckning bland svenska tornfalkar, men ej kunnat hitta något. Jag är dock övertygad om att det förekommit. Gamla beskrivningar tyder på det. Söderut häckar ju tornfalken i koloni. Dess närmaste släkting, rödfalken, är ju känd för detta. Att tornfalken gärna

bygger sitt bo i ett torn säger ju det svenska namnet. Dock inte här i Sverige eller rättare sagt Norden. Rosenberg skriver: "...i motsats till förhållandet på kontinenten bor han hos oss sällan i kyrktorn, ruiner eller duvslag."

Vanliga boställen är övergivna kråkbön, träd eller klipphyllor. Bo efter tornfalk har till och med hittats i enbuskar!

Under sommaren 1980 häckade ett tornfalkspar i Riddarholmskyrkan i Stockholm!

Jag vet åtminstone en boplats till i vår bygd och det är just en ruin. Den gamla biskopsborgen på Kinnekulle vid Husaby.

Anders

VÅRPROGRAMMET 1981

Torsdagen 5 mars 19.00: Årsmöte. Månesköldskolans bibliotek. Bengt Pettersson från Skövde fågelklubb berättar om Hornborgasjön.

Lördagen 21 mars 3.30: Uggleinventering. Samling g:a vattentornet.

Torsdagen 2 april 19.00: Klubbmöte i Månesköldskolans bibliotek. Vid 19.30-tiden drar vi oss till stadsbiblioteket där den kände naturfotografen JAN GRAHN visar sin serie "I vår herres hage". Stadsbiblioteket 20.00

Lördagen 4 april 06.00: Exkursjon till sjön Östen. Samling g:a vattentornet. Ring Nils Karvik 14238.

Torsdagen 7 maj kl 19.00: Klubbmöte i Månesköldskolans bibliotek. Därefter exkursjon i Lidköpings närhet.

Lördagen 9 maj 05.00: Exkursjon till Hornborgasjön under Gunnar Johanssons ledning. Tel.: 65760

Fredagen 22 maj 20.00: Samling g:a vattentornet för den årliga nattinventeringen längs Kållandskusten. Anmäl Göran Axelsson tel.: 28325

Fredag-söndag 29-31 maj: Ölandsexkursjon. Se sep. inbjudan. Boka plats hos Anders W. i mycket god tid. Tel.: 60982

Fredagen 12 juni kl 22.00: Vi lyssnar på nattsjungande fåglar i Lidköpings närhet. Samling g:a vattentornet. Göran Axelsson 28325.

Ev. programförändringar kommer att införas i NLT under den nya spalten "Föreningsnytt".

